griovimo metu.

Perkasa Nr.4 iškasta priešingame salės ŠV kampe. Joje galerijos pamatų nerasta. Čia atsidengė ŠR rūsio dalis. Rūsio R siena 1,1 m pločio. Ji statmena bažnyčios sienai. Rūsys buvo perdengtas cilindriniu skliautu. Jo fragmentai atkasti prie sienos, o žymės matomos ant bažnyčios pamato. Sprendžiant iš radinių, rūsys sugriautas ir užpiltas XVII a. pabaigoje. XVIII a. pradžioje šioje vietoje buvo laidojama. Atidengtas moters kapas su įkapėmis - rusiškomis Petro I laikų sidabrinėmis monetėlėmis ir mediniu žalvariu kaustytu kryželiu-relikvijoriumi.

Galerijose iškastų kanalų šlaituose matomi trys buvusių grindų lygiai, o mūro sienose - pirminių durų slenksčiai bei profiliuoti angokraščiai.

Gilinant kanalą, Š vienuolyno koridoriuje, ėjusiame iš galerijų į belvederį, rastas mūrinis vandens kanalas. Jo ilgis 12 m, plotis 40 cm, aukštis 60 cm. Kanalas buvo perdengtas cilindriniu skliautuku. Plytų dydžiai ir rišimas analogiški su vienuolyno sienų mūru. XVII a. kanalas apgriautas. Remontuojant skliauto vietoje išlikę sukloti antkapinių plokščių su gotikinių užrašų fragmentais gabalai.

1995 m. žvalgomųjų tyrimų rezultatai rodo, kad paminkle ir jo aplinkoje būtini didesnės apimties, išsamūs archeologiniai tyrimai.

Dangira Baliliūnaitė, Algirdas Žalnierius

Buvusio Bernardinų vienuolyno bravoro Kaune 1995 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai

1995 m. buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvusiame Bernardinų vienuolyno bravore Kaune, Muziejaus g. Nr.11a. Kasinėjimų metu buvo iškasta 11 įvairaus dydžio perkasų, ištirtas bendras 51 m^2 plotas.

Buvęs vienuolyno bravoras yra senamiesčio 3 kvartale, vienuolyno teritorijos PR kampe. Tai 41,76 m ilgio, 7,03 m pločio vienaaukštis mūrinis pastatas. Pastatas orientuotas R-V kryptimi ir stovi prie vienuolyno P ribos. 1776 m. rugpjūčio 3 d. datuojamame plane, kuris buvo nubraižytas sudarant amžiną susitaikymo sutartį su Kauno miestu, bravoras yra pažymėtas raide "I". Tai dabartinio ilgio pastatas, stovintis galu į buvusią

Bernardinų gatvelę. Nuo bravoro PV kampo Neries link eina vienuolyno tvora ant stulpų. Prie bravoro V galo Š-P kryptimi stovi "H" raide pažymėtos arklidės, nugriautos XIX a.

Kasinėjimų metu pastato išorėje buvo iškastos 5 perkasos siekiant nustatyti kultūrinių sluoksnių stratigrafiją ir buvusio kiemo lygius. Kartu ieškota įėjimų į po pastatu esančius užpiltus rūsius. Kultūrinio sluoksnio storis kieme yra apie 1,9-2 m. Po dabartinio pastato centrine dalimi, 6,7 m nuo jo R galo, buvo rastas 19 m ilgio ir 7,5 m pločio užpiltas pastato rūsys. Rūsys turėjo 2 cilindriniais skliautais perdengtas patalpas su laiptine tarp jų. Įėjimas į rūsį buvo iš pastato P pusės. Kadangi rasti pastato rūsiai yra pastatyti apie 7 m atstumu nuo buvusios Bernardinų gatvelės, atrodo, kad prie gatvės stovėjo medinis pastatas. Pastato rūsiai yra apie 3 m gylio, užpilti statybinėmis griuvenomis. Pagal užpylime rastas olandiškų čerpių nuolaužas ir pavienius radinius atrodytų, kad rūsys buvo užpiltas XVII a. pabaigoje - XVIII a. pirmoje pusėje. Pagal gautus duomenis atrodytų, kad skliautai buvo sumūryti vėliau, o pradžioje rūsys buvęs su sijų perdengimu, tačiau šis teiginys reikalauja papildomų tyrimų. Sluoksnių stratigrafija rodo, kad pastatas buvo pastatytas susiklosčius apie 70 cm storio kultūriniam sluoksniui ir datuojamas XVI a. viduriu. Rasto rūsio išplanavimas analogiškas su to laikmečio miestiečių gyvenamųjų namų. Prie rūsio ŠV kampo rastas 1,3 m pločio ir 2 m gylio šulinys, kurio sienelės yra sukrautos iš įvairaus dydžio lauko riedulių. Šulinio paskirtis neaiški, jis užpiltas pilku juodžemiu su plytų nuolaužomis. Archeologinių radinių rasta nedaug, jie datuojami XVII a. viduriu - antrąja puse. Užpylus šulinį, ant jo buvo pastatyta, matyt, bravoro krosnis.

Iškyla problema, kam priskirti šį pastatą ir prie jo esantį sklypą. Rastas įėjimas iš P pusės rodo, kad ir posesijos kiemas buvo P pusėje. Nuo vienuolyno teritorijos jį skyrė aklina Š siena, kurioje angos iškirstos ne anksčiau kaip XVIII a. Pagal istorinius šaltinius, 1471 m. Bernardinų vienuolynui buvo dovanota Nemuno ir Neries santakos teritorija, esanti į V nuo gatvelės, ėjusios nuo pilies iki Nemuno. XVI a. Bernardinų vienuolynas pradėjo įkeitinėti ir nuomoti savo valdas vienuolyno P teritorijos dalyje. 1580-1590 m. kilę konfliktai tarp miesto ir vienuolyno buvo išspręsti susitarimu, pagal kurį vienuolynas, pravedus dabartinę Santakos gatvę, atsisakė savo valdų prie Nemuno. Rastas XVI a. pastato rūsys yra vienuolyno teritorijoje, kuri jam tiesiogiai pavaldi nebuvo. Tai patvirtintų ir toliau iki pat XVIII a. pabaigos vykę ginčai ir teismai.

Pastato V dalyje buvo rastas retas archeologinis objektas: visiškai išlikusi hipokausto požeminė krosnis-džiovykla. Tai 6,15 m ilgio ir 3,6 m pločio statinys, perdengtas cilindriniu skliautu. Į jį buvo patenkama pro laiptinę ir durų angą, esančią R pusėje. Požeminėje patalpoje po skliautu yra įrengta pakura su arkomis. Virš arkų sukrauti lauko riedulіai, kurie akumuliuodavo šilumą. Iškūrenus krosnį ir įkaitinus lauko riedulius, pakura būdavo išvaloma ir įkaitęs oras pro angas, esančias skliauto šonuose, patekdavo į patalpą, esančią virš hipokausto. Statinys buvo įrengtas XVII a., nustojo veikti XVII a. pabaigoje - XVIII a. pradžioje. Šio tipo įrenginių rasta ir kituose Kauno senamiesčio kvartaluose, bet visiškai išlikęs hipokaustas rastas pirmą kartą. Iki šiol nėra vieningos nuomonės apie jų paskirtį, bet paskutinių metų tyrinėjimų duomenys leidžia teigti, kad krosnys buvo naudojamos džiovinti grūdams. Tyrimų metu sudegusių grūdų buvo rasta šalia krosnies susiklosčiusiuose sluoksniuose.

Prie krosnies pakuros buvo rasta įvairių geležinių dirbinių, iš kurių išskirtini pirmą kartą Kauno senamiestyje rasti 2 geležiniai arklo noragai.

Prie dabartinio pastato PV kampo rastas XVIII a. vienuolyno tvoros pamato stulpas.

Pagrindinę radinių dalį sudaro XIV a. pabaigos - XVII a. buitinė keramika ir kokliai.

Alfreda Petrulienė

Tyrimai Panevėžyje, Venslaviškio gatvėje, pirmosios bažnyčios ir kapinių vietoje

1995 m. akcinės bendrovės "Ortopedijos technika" Panevėžio skyriaus užsakymu Panevėžyje, Venslaviškio g. Nr.6, buvo atliekami archeologiniai tyrimai. 1503 m. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro Jogailaičio dovanotoje žemėje dešiniajame Nevėžio krante, kelių sankryžoje, Ramygalos klebonas pastatė pirmąją Panevėžio bažnyčią. 1509 m. dekanato vizitacijos ataskaitoje rašoma, kad 1507 m. pastatytoji bažnytėlė buvo maža, dengta lentomis, bokštelyje su kupolu kabėjo trys nedideli varpai. Dešinėje bažnyčios pusėje stovėjo klebonija, prieš ją plytėjo aikštė. Šalia